

Tussen Arnhem en Oosterbeek bezit Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK) een zevental prachtige landgoederen. Al deze landgoederen bij elkaar noemen we 'Mariënborn', naar het voormalige klooster waartoe de gronden behoorden.

Landgoed Mariëndaal is vooral bekend om zijn "Groene Bedstee". Het sterk glooiende landschap bestaat uit een afwisseling van bos, fraaie beukenlanen, graslanden en sprengbeken met vijvertjes. Op Lichtenbeek is het mogelijk rond te dwalen zonder iemand tegen te komen. In deze rustige omgeving voelen ook dassen en reeën zich thuis. Warnsborn is een van de eerste bezittingen van GLK. Het landgoed bestaat uit oud parkbos met een aantal beekjes en sprengen, afgewisseld met graslanden en waterpartijen. Hoog Erf vormt het voorterrein van Warnsborn. Het is een complex van glooiende landbouwgronden, in zes vakken verdeeld door in stervorm aangelegde lanen. Westerheide is zeer rustig. Een ontmoeting met reeën is dan ook zeker geen uitzondering. De Vijverberg tenslotte, is een aantrekkelijk wandelgebied voor kinderen, met zijn sprengbeek, vijvertjes en vele bruggetjes.

Wandelroutes

Op de landgoederen zijn meerdere wandelroutes uitgezet:

- Mariëndaal: een **rode** route van ca 3 km.
- Lichtenbeek: een **blauwe** route van ca 3 km.
- Warnsborn: een **rode** route van ca 4,5 km.
- Westerheide: een **witte** route van ca. 2,5 km.
- Vijverberg en Hoog Erf: een **gele** route van ca 2,5 km.
- Rolstoelpad Mariëndaal: 1,5 km.

Mariëndaal (zuidelijke rode route)

1 Stuwwallenlandschap

U bereikt nu de Tafellaan, het hoogste punt van Mariëndaal (75 meter boven NAP). Het is onderdeel van het hogere gedeelte van de Arnhemse stuwwal, ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien. De landijskap heeft als een soort bulldozer de rivierzanden zijwaarts opgestuwd tot behoorlijke hoogten. De stuwwal van Arnhem is de enige in Nederland die vanuit het zuiden is opgestuwd. Veroorzaker daarvan is de ijslob die om Arnhem heen naar het westen toe boog en het materiaal voor de stuwwal dus noordwaarts opstuwde.

De naam "Tafellaan" is ontleend aan de stenen tafel die hier staat. Het tafelblad is een beschadigde grafzerk, afkomstig van het vroegere klooster Mariënborn. De kelkafbeelding op

de zerk geeft aan dat het om een priestergraf gaat. Volg vanaf de Tafellaan even de lichtblauwe paaltjes, deze gaan weer over in de rode paaltjes.

2 Erosiedal

Het pad loopt nu langs een schitterend dal (rechts), dat zich in de stuwwal ingesneden heeft. Dit erosiedal is ontstaan tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien.

3 Zorgboerderij & theeschenkerij Hoeve Klein Mariëndaal

Hoeve Klein Mariëndaal is een eeuwenoude boerderij, waar een prachtige werkplek wordt geboden aan mensen met een beperking. Ook hebben zij een theeschenkerij voor bezoekers van landgoed Mariëndaal. En verhuren ze vergader-ruimtes aan bedrijven en organisaties.

4 Christuskoepel

Hier staat de zogenaamde Christuskoepel. Deze werd in 1939 gebouwd volgens ontwerp van architect Kropholler, naar aanleiding van de oproep van Koningin Wilhelmina tot morele herbezinning. In de koepel liggen drie zwaar beschadigde grafzerken, afkomstig van het oude klooster Mariënborn. De beelden in de koepel stellen de zeven deugden voor: Matigheid, Rechtvaardigheid, Geloof, Hoop, Naastenliefde, Voorzichtigheid en Moed. Aan de buitenkant van de koepel is de tekst "Sursum Corda" aangebracht, hetgeen betekent "Verheft uw harten".

5 Sprengen

Deze sprengen zijn gegraven door de kloosterlingen van Mariënborn. Deze beken krijgen hetwater van de sprengkop: een gegraven bron.

6 Voormalig landhuis

Links na het viaduct staat het voormalige landhuis van de familie Van Eck, tot 1936 eigenaar van Mariëndaal.

7 De Groene Bedstee

De Groene Bedstee is een 400 m lange dubbele beukenhaag, aangelegd in 1865 in opdracht van de familie van Eck. De beuken worden nogal eens aangezien voor haagbeuken, maar zijn in feite gewone beuken die op een hoogte van vier tot vijf meter met staaldraad naar elkaar toe zijn getrokken. Door ze jaarlijks te snoeien behouden ze hun bijzondere vorm. Binnen in de tunnel treedt door gebrek aan zonlicht nauwelijks bladgroei op. Midden in de Bedstee, op de krui-

sing, staat een lindeboom. Deze zou de liefde symboliseren. Geliefden konden en kunnen eronder op een bankje zitten.

8 Beukenlanen

Mariëndaal heeft imposante beukenlanen. Dankzij de vruchtbare bodem worden de beuken hier wel 35 tot 40 meter hoog.

Lichtenbeek (blauwe route)

1 Begraafplaats

U passeert nu de Airborne Begraafplaats (Arnhem/Oosterbeek War Cemetery). Een militaire oorlogsbegraafplaats, waar geallieerde soldaten begraven liggen die betrokken zijn geweest bij de bevrijding van Nederland (september '44 – april '45). Veel van hen zijn omgekomen bij de Slag om Arnhem in 1944.

2 Grenspalen

De stenen palen die u in de omgeving ziet, zijn oude grenspalen van de gemeente Arnhem.

3 Bomen en ondergroei

Het bos van Lichtenbeek kent verschillende boomsoorten, zoals ruwe berk, Japanse lariks, zilverspar, douglasspar en Amerikaanse eik. De ondergroei in het bos bestaat uit adelaarsvarens en bosbessenstruiken.

4 Paddenpoel

Rechts bevindt zich een paddenpoel, waarin ook kikkers en de kleine watersalamander leven.

5 Singels

Opvallend zijn de singels (hagen) in het landschap. Deze dienen als schuilplaats en trekroute voor een aantal diersoorten, zogenaamde "ecologische verbindingzones".

Vijverberg-Hoog Erf (gele route)

1 Singels

U passeert nu het landgoed Hoog Erf. Bouw- en weilanden, enkele kleine loofboscomplexen en singels bepalen het beeld. Deze singels bestaan vooral uit mei- en sleedoorn en kardinaalsmuts. Singels zijn belangrijk voor sommige diersoorten (vooral vlinders) om zich te kunnen oriënteren en verplaatsen, en worden daarom ecologische verbindingzones genoemd.

2 Spreng

Verder lopend passeert u een spreng of sprengbeek. Deze krijgt zijn water van de sprengkop, een gegraven bron, die tot aan een watervoerende laag reikt. Het water is kristalhelder en heeft een vrijwel constante temperatuur van 9°C. In tegenstelling tot elders op de Zuid-Veluwe, stroomt de beek hier van zuid naar noord.

3 Japanse lariks

U bevindt zich hier in een Japans lariksbos. Deze larikssoort is een exoot die voor de houtproductie is ingevoerd. Het is een van de weinige naaldbomen in ons land die in de herfst zijn naalden verliest

Warnsborn (noordelijke rode route)

1 IJskelder

U passeert de ijskelder van het voormalige landhuis, tegenwoordig het winterverblijf van verschillende soorten vleermuizen. In deze ijskelders werd vroeger, toen er nog geen koelingsapparatuur bestond, natuurlijk uit de winter opgeslagen. Hiermee werden in de zomer voedsel en dranken gekoeld.

2 Terrassentuin

In 2002 heeft GLK van de destijds vervallen oranjerie geres-taureerd en de tuinaanleg hersteld. Ook werden de druivenkas en orchideeënkas opnieuw opgebouwd, dankzij een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. Net als in 1932 dient de gerestaureerde oranjerie nu weer als feestzaal. De prachtige terrassentuin heeft weer unieke waterlopen, vijvers, keermuurtjes en een verrassend kunstwerk. De rotstuijn beschikt over uitnodigende paadjes en spannende hollen.

3 Heide

In de lente en zomer grazen Veluwe heideschappen op Warnsborn. In de winter worden ze ingezet op Westerheide. GLK wil hiermee de heide en het heischraal grasland behouden en verder botanisch ontwikkelen. Ook het behoud van het Veluws heideschaap, een zeldzaam geworden Gelders ras, is een belangrijke reden om deze schappen te houden.

4 Schaapsdrift

Recht vooruit ziet u de oude schaapsdrift, een oost-west lopende strook heide, gelegen tussen twee wildwallen. Deze wallen werden met stekelige, dichte struiken of eikenhak-hout beplant om te voorkomen dat de schappen erdoorheen braken en op de akkers gingen grazen. De schappen werden vroeger van de schaapskooi over de schaapsdrift naar de heidevelden van de Hoge Veluwe en het Planken Wambuis gedreven.

Wanneer u vervolgens het pad naar rechts neemt, ziet u in het bos aan weerszijden een aantal evenwijdige geulen lopen die het pad kruisen, oude karrensporen uit de 16de eeuw: het zijn stukken van de oude Harderwijkerweg die vroeger langs de schaapsdrift liep.

5 Grafheuvels

Hier liggen een zevental grafheuvels of tumuli. De drie exemplaren op de schaapsdrift, die net buiten de wandelroute liggen, zijn waarschijnlijk de oudste van Noord-West Europa. Ze dateren van vóór 2900 v.Chr. Uit opgravingen is gebleken dat het grafheuvels van de Standvoetbekercultuur zijn. In één graf zijn, behalve een vrouwen skelet ook een standvoetbeker en een vuurstenen bijl gevonden. De inhoud van dit graf is te bezichtigen in het Historisch Museum in Arnhem. Ook van de vier grafheuvels op de heide is veel bekend. Ze dateren uit de Vroege en Midden Bronstijd (2150-1200 v.Chr.). Het

grootste graf op de heide wordt ook wel de Meelworsterberg genoemd, naar de worst die de onderzoekers van de grafheuvel op hun brood aten en die bedekt was met een meelachtig poeder! Dit graf kent drie bouwfases. De eerste en derde fase hebben weinig sporen nagelaten. Tijdens de tweede bouw fase werden de overledenen bijgezet in kisten, gemaakt van uitgeholde boomstammen. De grafheuvel was toen omgeven door een palenkrans. De tumuli op Warnsborn blijken, samen met de tumuli die zijn aangetroffen bij de Leeren Doedel, op Papendal en in de Wolfhezer bossen, in een erosiedal van de laatste ijstijd te liggen. In dit dal bedreven de grafheuvelbouwers landbouw en lieten ze hun vee grazen.

6 Ringslangen en kikkers

Links van het bruggetje ziet u een plas die tot in de zestiger jaren als schaatsvijver werd gebruikt door inwoners van Schaarsbergen. Nu is het een waardevolle biotoop voor ringslangen, bruine kikkers en kleine watersalamanders. Voor de ringslangen worden zogenaamde broeihopen van maaisel uit de vijver opgeworpen waarin ze hun eieren kunnen leggen. Regelmatig houden zich hier blauwe reigers op die graag een jonge ringslang verschalken.

Westerheide (witte route)

1 Natuurlijk bos

Het bos waar u nu doorheen loopt is een vrij natuurlijk bos met veel variatie in soorten, zoals eiken, berken, grove den en krentenboompjes. Dood hout wordt niet verwijderd zodat (korst)mossen, paddenstoelen, insecten en vogels er van kunnen profiteren.

2 Schaapskooi

In 2005 heeft GLK hier een schaapskooi gebouwd. De schappen die in het gebied grazen kunnen hier in de winter beschutting vinden tegen regen en kou en in het voorjaar werpen de oaien er hun lammeren.

3 Reeën

In deze omgeving worden regelmatig reeën gesignaleerd. Vooral in de ochtend- en avonduren. Let ook op de zogenaamde dassenputjes: mestputjes waarin dassen regelmatig hun uitwerpselen deponeren.

Mariënborn

Honden

Aangelijnd toegestaan. In het omliggende gebied mogen honden loslopen (zie kaart), met uitzondering van de erven en de camping.

Toegankelijkheid

Het gebied is opengesteld voor wandelaars en fietsers op wegen en paden, van zonsopkomst tot zonsondergang.

Wegens de hoogteverschillen is de Mariëndaal route (en dus ook gedeeltelijk de lange route) ongeschikt voor rolstoelen en kinderwagens.

Bereikbaarheid

Er zijn verschillende parkeerplaatsen van waaruit u kunt starten. We noemen: parkeerplaats tegenover camping Warnsborn.

Eigen vervoer, vanuit Arnhem

De Amsterdamseweg (N224) richting Ede, u slaat rechtsaf de Schelmseweg op. Bij de eerste stoplichten linksaf de Bakenbergseweg op. De parkeerplaats bevindt zich na 1 km rechts van weg tegenover camping Warnsborn, Bakenbergseweg 257.

Openbaar vervoer

Vanaf station Arnhem de bus richting Deelen COA tot aan halte Strolaan. De parkeerplaats ligt 50 meter verderop langs de Bakenbergseweg. Inlichtingen bij de OV Reisinformatie, tel. 0900-9292 of www.9292.nl.

Geldersch Landschap & Kasteelen
Postbus 7005
6801 HA Arnhem
Telefoon (026) 355 25 55
(kantooruren)
info@glk.nl

Word ook donateur!
Kijk op www.glk.nl

© GLK, sept. '14

wandelfolder

www.glk.nl

